

Ukulele v vrtcu

Ukulele in Kindergarten

Lucija Ojstršek

Vrtec Laško,
Cesta na Svetino 2a, 3270 Laško

lucvetek@gmail.com

Izvleček

Predstavljam glasbilo ukulela, ki jo vsak dan uporabljam pri delu v vrtcu. Ukulela je majhen strunski inštrument, ki spominja na kitaro. Zaradi enostavnega igranja nanjo je osvojila svet in lahko osvoji tudi vas, da jo začnete uporabljati pri delu z otroki. V vrtcu se veliko prepeva, brez spremljave. Ukulela pa vam omogoča, da s spremljanjem otrok podprete njihovo petje, ste točni v intonaciji, hkrati pa prepevanje obarvate s harmonijo. Zaradi priročne velikosti in enostavnega igranja jo lahko uporabljate prav povsod.

Ključne besede: predšolska glasbena vzgoja, glasbila, ukulela

Abstract

The article introduces ukulele, a musical instrument that I use in my kindergarten work every day. Ukulele is a small guitar-like string instrument, which gained popularity across the world with its simplicity. It may appeal to you as well, and inspire you to use it in your work with children. While there is a lot of singing in kindergarten, music accompaniment is often lacking. Ukulele will allow you to add music and precise intonation to children's singing, as well as colour their songs with harmony. With its convenient size and simple use, it is practical to use anywhere.

Keywords: preschool music education, instruments, ukulele

Uvod

V prispevku bom skušala navdušiti vas, drage bralke in bralci, da se spopadete z novim izzivom, ki se imenuje ukulela. To je zgodba, ki se je pri meni začela pred nekaj leti, ko sem se prvič srečala z ukulelo. V vrtcu mi jo je predstavila sodelavka. Bila je ljubezen na prvi dotik. Navdušila sta me velikost inštrumenta in enostavno igranje. Danes ukulelo uporabljam pri svojem delu v vrtcu vsak dan. V tem času mi je uspelo nad tem inštrumentom navdušiti nekatere sodelavke. Zanje pripravljam mesečne delavnice, na katerih spoznavamo otroške pesmice in se učimo njihovih enostavnih spremljav. Spremljanje otroškega petja z ukulelo nam omogoča, da pojemo v pravi tonaliteti. Ne more se zgoditi, da bi peli prenizko. Naenkrat smo

V pravopisu se izraz ukulela pojavlja v ednini, zato smo obdržali to obliko. V praksi se velikokrat uporablja napačno rabo, ki smo se je nekako navadili. Ker je jezik živ in se spreminja, se lahko tudi pravila sčasoma prilagodijo rabi.

uglašeni in petje "pravilno" zveni od začetka do konca pesmi. Naj navedem nekaj razlogov, zakaj sprejeti izziv in se naučiti igrati na ukulelo. Najbolj zastopan inštrument v slovenskih vrtcih je blokflavta, toda ob igranju na flavto zraven ne morete tudi peti. Lahko le enoglasno spremljate otroke pri petju. Sledi kitara, velika in okorna, ki sicer omogoča hkratno petje in igranje ter lažje vodenje otrok, vendar pa poznam le redke vzgojiteljice, ki se odločijo in se nanjo naučijo igrati. Potem je tu še klavir, ki krasi redkokatero igralnico, mogoče kak vrtec. Ne pozabimo še na Orffove inštrumente, za katere moramo biti dobro glasbeno podučeni, obenem pa so tudi cenovno težje dostopni. Pri ukuleli pa je drugače. Ukulela je majhen inštrument. Ne vzame veliko prostora, za nameček pa je izredno enostavna za igranje. Za dobrih 50 evrov dobite kakovosten inštrument, ki vam omogoča širok spekter uporabe.

Ukulela

Gre za inštrument, ki izvira iz Havajev. Njena oblika spominja na kitaro, a to ni. Velikokrat jo radi poimenujejo kar majhna kitara, vendar bi rada poudarila, da je pravilno poimenovanje inštrumentov ključnega pomena, ko jih predstavljamo otrokom. Zato naj bo ukulela, vedno ukulela.

Poznamo štiri velikosti ukulel: sopranska ukulela, koncertna ukulela, tenorska ukulela in baritonska ukulela. Pri delu z otroki uporabljam sopransko ukulelo. Ukulela je edinstvena in priročna za vrtec ravno zaradi velikosti. Lahka je za prenašanje, enostavna za igranje v igralnici, na sprehodu, izletu, igrišču, v telovadnici, na pevskih vajah, pri plesu, na nastopu za starše, na vrtčevskih prireditvah ali na prireditvah za lokalno skupnost.

Slika 1: Velikosti ukulel

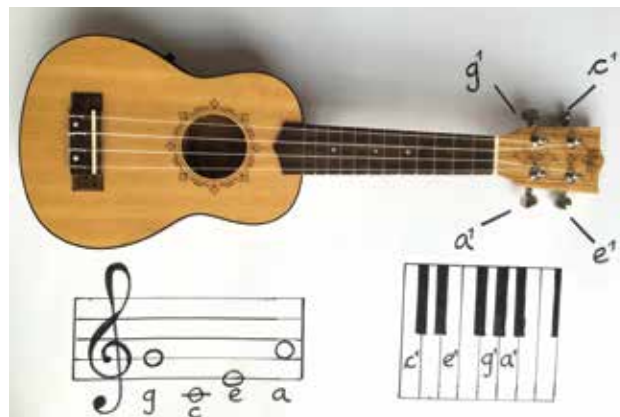
Kako začeti?

Če ste kdaj igrali na kitaro in obupali, boste kmalu spoznali, da je pri ukuleli čisto drugače. Štiri najlonske strune, ki so vpete čez vrat in trup, je treba najprej uglasti. Nov inštrument bo treba kar nekaj časa uglaševati, da se bodo strune raztegnile na delovno dolžino. Najlažje je uglaševati z uglaševalnikom. Podobno kot kljukico za perilo

Gre za inštrument, ki *izvira iz Havajev*. Njena oblika spominja na kitaro, a to ni.

ga pripnemo na glavo ukulele, vključimo in začnemo uglaševati. Ukulela ima kratek vrat, zato že minimalen premik pri uglaševanju povzroči veliko spremembo višine tona. Slika 2 prikazuje, na kateri ton uglasimo posamezno struno. Z navijanjem vijaka ukulele ton višamo, z odvijanjem ton nižamo. Seveda obstajajo tudi aplikacije (cenejša možnost), ki jih prenesemo na svoj pametni telefon. Telefon približamo ukuleli in jo uglasimo. Opozoriti je treba, da ta način ne omogoča uglaševanja v igralnici, kjer je običajno hrupno. Vsak zvok iz okolice namreč moti uglaševanje in ga hitro prekine. Zatorej preprosto zapustite igralnico ali pa ukulelo uglasite že prej.

Slika 2: Uglaševanje ukulele

Drža ukulele in igranje

S slikami si bo najlažje predstavljati, kako ukulelo držati v rokah. Za začetek svetujem igranje v sedečem položaju. Trup ukulele naslonimo na nogo. Vrat položimo med palec in kazalec leve roke in ga dvignemo v višino prsnega koša. Kazalec narahlo položimo čez strune in začnemo igrati. Običajno brenkamo s kazalcem in palcem. Navzdol potuje kazalec (na strani, kjer je noht), navzgor palec. Vzemimo si dovolj časa za vajo brenkanja. Začnemo z enostavnim ritmičnim vzorcem: dol (↓) gor (↑).

Vajo ponavljamo toliko časa, da brenkanje postane tekoče. Prst naj se ob strunah ne zatika, ampak naj čeznje nežno zdrsi. Pazimo na držo. Ukulela je majhen inštrument. Hitro se zgodi, da se preveč nagibamo nad njo, kar pa povzroča bolečine v hrbtu. Brenkanje naj poteka ob koncu trupa, tako kot ponazarja slika 4.

Nikar ne hitimo. Pomembno je, da so naši gibi sproščeni in da ne igramo v krču. Za stoječi položaj igranja ukulelo dvignemo v višino prsnega koša. Tokrat težo ukulele nosita obe roki. Z desno roko trup narahlo pritismo k telesu, da nam ukulela ne spolzi iz rok. Pazimo, da sta komolca v isti višini. V stoječem položaju brenkamo iz zapestja. Desna roka hkrati z igranjem pritiska trup ukulele k telesu. Učenje igranja akordov (prijemov) začnemo šele, ko je občutek ob brenkanju tak, kot če bi v naročju držali majhnega otroka – nežen, sproščen in prijeten.

Slika 3: Držanje ukulele v sedečem položaju

Slika 4: Brenkanje

Slika 5: Držanje ukulele v stoječem položaju

Prebiranje akordov

Preden spoznamo prve prijeme/akorde, še nekaj informacij, da bo prebiranje in pravilno prijemanje akordov lažje. Zapisi akordov so dostopni na svetovnem spletu. Prebiramo jih s pomočjo tabelnih zapisov. To je prikaz, ki nam pove, kje je akord in s katerim prstom pritisnemo posamezno struno k vratu ukulele. Oštevilčenje prstov nam prikazuje slika 6. Prsti leve roke nosijo naslednje številke: kazalec – št. 1, sredinec – št. 2, prstanec – št. 3 in mezinec – št. 4. Tabelo prebiramo tako, da preštevamo strune od spodaj navzgor (kot prikazuje slika 7). Vodoravne črte prikazujejo strune, prečne pa prečke na vratu ukulele. Prečke preštevamo od glave proti trupu ukulele.

Pomembno je, da so naši *gibi sproščeni* in da ne igramo v krču.

Slika 6: Oštevilčenje prstov

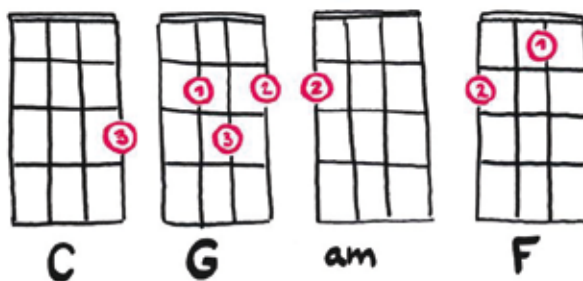

Slika 7: Prikaz tabelnih zapisov akordov za ukulele

C-durovi akordi

To so akordi na glavnih stopnjah C-durove lestvice:

- Tonika (I. stopnja): C-durov akord
- Subdominanta (IV. stopnja): F-durov akord
- Dominanta (V. stopnja): G-durov akord
- VI. stopnja: a-molov akord

Slika 8: Tabelni zapis akordov za C-dur, G-dur, a-mol, F-dur

Če vzamemo na primer C-durov akord, postopamo tako, da s tretjim prstom (prstanec) pritisnemo prvo struno – a1 k vratu v tretjem prekatu (od glave proti trupu ukulele). Pomembno je, da struno z blazinico prsta pritisnemo dovolj močno ob vrat ukulele, da zazveni. Prst leži pravokotno na vrat. To dosežemo tako, da potisnemo zapestje rahlo naprej.

Preden se boste spopadli s spremljavo otroških pesmi, dodobra usvojite menjavanje akordov. To storite tako, da vadite menjavanje akordov z enostavnim ritmičnim vzorcem. Najprej C-durov akord zabrenkajte 8-krat navzdol in nato G-durov akord zopet 8-krat navzdol.

C G C G
1 2 3 4 5 6 7 8 – zamenjaj – 1 2 3 4 5 6 7 8 – zamenjaj – 1 2 3 4 5 6 7 8 – zamenjaj – 1 2 3 4 5 6 7 8

Izberete lahko poljubna zaporedja akordov. Pri menjavi si vzemite čas. Vedno razmišljajte o naslednjih prijemih akordov oziroma o tem, kaj sledi in kam prestaviti posamezne prste pri naslednjem akordu.

Gremo igrat

Radi rečemo, da vaja dela mojstra, vendar le, če mojster dela vajo. Najlažje pa je vaditi ob pesmih. Najbolj znana slovenska »vrtčevska« pesem je *Kuža Pazi*. Slednjo in pesem *Marko skače* lahko spremljate le s C-durovim akordom.

Radi rečemo, da
vaja dela mojstra,
vendar le, če mojster
dela vajo.

2/4 taktovski način

Kako igrati:

Malo drugače ...

Dodamo glasbene cevi:

C2 C2 A A G G E E

Telesna tolkala:

Prsni koš - tlesk - plosk - tlesk

C (G)

Kuža Pazi z repkom miga,

C (G) C

vstane, leže, tačko da; -----

C (G)

hišo čuva, ježno laja,

C (G) C

če nikogar ni doma. -----

Kuža pazi
(J. Bitenc)

Slika 9: Spremljava pesmi Kuža Pazi (J. Bitenc)

Na sliki 9 lahko vidite smer igranja/brenkanja. V tem primeru brenkamo samo navzdol. Izvajamo (podvajamo) ritem pesmi. Zaigramo na vsak zlog. *Kuža Pazi* je enostavna pesem za spremljavo. K izvajanju celotne spremljave pesmi lahko povabite še sodelavke. Dve lahko igrata na glasbene cevi (prva v levi roki drži c2, v desni a1, druga pa v levi roki g1 in v desni e1; podvajata ritem pesmi po zgoraj zapisanem vrstnem redu) in ena ritmično spremljavo na telesu (udarci na prsni koš, tlesk, plosk in tlesk se izvajajo na dobe). Nastane priložnost za dobro timsko sodelovanje.

Imela sem priložnost poskusiti za ukulelo navdušiti navzoče na Zborovski šoli za vrtce, izobraževanju, ki je potekalo oktobra 2019 za vzgojiteljice in vzgojitelje slovenskih vrtcev. Tam smo poskušali spremljati tri v nadaljevanju navedene pesmi. Otroški pesmi *Majhna sem bila* in *Vetrič veter* (M. Voglar) nista v originalnih tonalitetah, bosta pa dobro učno gradivo za prvo igranje. V oklepaju so zapisani originalni duri za čas, ko boste ukulelo uporabili za spremljavo otroškega petja.

Majhna sem bila (ljudska)

3/4 taktovski način

Načini igranja:

↓↓↓

↓↑↑

F (D) C (A) F
Majhna sem bila, piške sem pasla,
C F
piške so čivkale, jaz sem pa rasla.
F C F
Mamica moja, piške prodala,
C F
piške so čivkale, jaz pa jokala.

Slika 10: Spremljava pesmi *Majhna sem bila* (ljudska)

Jaz pa pojdem na Gorenjsko (ljudska)

C G
Jaz pa pojdem na Gorenjsko, Nihče drug ne pojde z mano ...
C kakor drobna ptičica.
jaz pa pojdem na Gorenjsko,
G S kljunčkom mi bo pot kazala ...
jaz pa pojdem na Gorenjsko, s perjem senco delala.
C
tja na Gornje Štajersko.

Slika 11: Spremljava pesmi *Jaz pa pojdem na Gorenjsko* (www.trzalica.com)

Vetrič veter (M. Voglar)

6/8 + 4/4 taktovski
način

Način igranja:

6/8: ↓↓↓

4/4: ↓○↓↑↓○↓↑

am (dm)
Čisto rahel droben vetrič
nežno pihlja.
Maje breze, ziblje trave,
z listki se igra.
A gorje, če se zjezi,
C (F) am (dm)
piska, tuli in šumi,
vse zvrtniči, vse spraši,
C (F) am (dm)
vse polomi, vse zdrobi.

Slika 12: Spremljava pesmi *Vetrič veter* (M. Voglar)

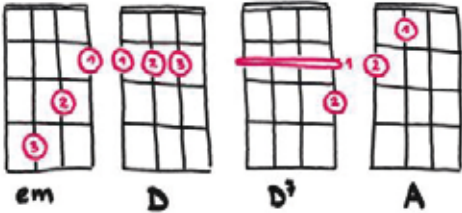
D-durovi akordi

D-dur je najbolj zastopana tonaliteta v otroških pesmicah. Na delavnicah, ki jih organiziram, opažam, da D-durov akord povzroča precejšnje težave. V ozki vrat ukulele je težko spraviti kar tri prste drugega vrh drugega. Prav bo prišel nasvet, da prste zložite poševno in ne navpično. V spodnjo sliko sem namesto G-durovega akorda dodala akord D7 (D-dur z dodano 7. stopnjo), ki je pri spremljavi otroških pesmi ravno tako uporaben akord.

Za konec še enostavna otroška pesem v D-duru. Pri spremljavi lahko menjate D-durov in A-durov akord, kot prikazuje spodnja slika. Lahko pa enostavno spustite tretji prst pri D-durovem akordu. S tem dobite nov akord A2. Zvočno pa se ustvari zanimiva, drugačna harmonija.

Igramo akorde na glavnih stopnjah D-durove lestvice:

- Tonika (I. stopnja): D-durov akord
- Subdominanta (IV. stopnja): G-durov akord
- Dominanta (V. stopnja): A-durov akord
- VI. stopnja: e-molov akord

• Akordi na glavnih stopnjah D durove lestvice:

- T (1): akord D
- S (4): akord G
- D (5): akord A
- (6): mol; em

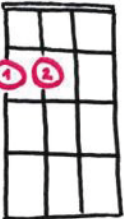
Slika 13: D-durovi akordi

2 / 4 taktovski način

Način igranja:

↓ o ↓ ↑ ↓ o ↓ ↑

↓ o ↓ ↑ ↓ ↑ ↓ ↑

A²

D **A²**

Ovčke bele pasem,

D **A²**

gledam na gore,

D **A²**

na piščalko piskam

D **A²** **D**

lepe pesmice.

Slika 14: Spremljava pesmi *Pastirček* (J. Bitenc)

D-dur je **najbolj zastopana** tonaliteta v otroških pesmicah.

D-dur

Pastirček
(J. Bitenc)

Sklep

Iz lastnih izkušenj ugotavljam, da ukulela pozitivno vpliva na klimo v oddelku in vrtcu. Z najmlajšimi se ob igranju gibamo po igralnici ali korakamo v koloni in prepevamo izbrano pesem. S starejšimi otroki, ki jim beseda že gladko teče, pa pogumno nastopamo na prireditvah za vrtec, za starše, za lokalno skupnost. Živa glasba omogoča pristen stik med vami in otroki povsem drugače, kot če bi nastopali ob spremljavi CD-plošče ali pa prepevali brez spremljave. V tistem trenutku občutiš osebno zadovoljstvo, saj s tem osebno napreduješ in otrokom omogočiš novo izkušnjo. Z igranjem na ukulelo dajemo dobro podporo otrokovemu petju in urimo njegov harmonski posluh. Glasba je nekaj pozitivnega, dobrega. Običajno se z glasbo nagradimo. To je tisto, kar bo učenje ukulele in posledično igranje nanjo prineslo. Nagrado za vas in za vse ostale, s katerimi boste svoje znanje delili. Z ukulelo boste lahko popestrili marsikatero vrtčevsko prireditev ali pa presenetili mimoidoče, ko boste z otroki prepevali v parku. Sprejmite izziv. Od tod gre lahko samo navzgor. Ob koncu delavnice na Zborovski šoli za vrtce, ko smo uspešno preigrali prej navedeno gradivo, smo si bili enotni, da »vsako tele lahko špila ukulele«. Presenečeni boste, ko boste izkusili, kako enostavno to gre.

Viri

Voglar, M., Nograšek, M. (2017). *Majhna sem bila*. Ljubljana: DZS.

Acousticbridge.com. Dostopno na: <https://acousticbridge.com/easy-ukulele-songs-for-beginners/> (13. 10. 2019).

Coolukulele.com. Dostopno na: <https://coolukulele.com/tuning-your-first-ukulele/> (13. 10. 2019).

Learntouke.co.uk. Dostopno na: <https://www.learntouke.co.uk/how-to-understand-ukulele-chord-charts/> (13. 10. 2019).

Swedberg, H. Your First Ukulele Lesson: A Beginner's Guide to Playing Ukulele. Dostopno na: <https://www.ukulelemag.com/stories/your-first-ukulele-lesson-a-beginners-guide-to-playing-ukulele> (10. 2. 2020).

Ukulele-chords.com. Dostopno na: <https://ukulele-chords.com/baritone/chord/A> (13. 10. 2019).

UkuGuides.COM. Dostopno na: <https://ukuguides.com/beginner/10-ukulele-tips-for-beginners/> (10. 2. 2020).

Ukulelego.com. Dostopno na: <https://ukulelego.com/lessons/im-yours-ukulele-lesson-jason-mraz/> (13. 10. 2019).

Wilihow.com. Dostopno na: <https://www.wikihow.com/Hold-a-Ukulele> (13. 10. 2019).

Ukulele Lesson 1 - Absolute Beginner? Start Here! Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=5bTE5fbxDsc&t=7s> (10. 2. 2020).

How To Play Ukulele - Beginner Lesson 1 - Easy Chords, Strumming And Songs. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=7Qh2JQwkhjk&t=283s> (10. 2. 2020).